

УДК: 657:338.2

DOI 10.18372/2786-5495.1.15803

Чижевська Людмила Віталіївна

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри інформаційних систем в управлінні та обліку,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна

Псьота Вікторія Олександрівна

аспірант, викладач облікових дисциплін НВПЕТ,
Державний університет «Житомирська політехніка»,
м. Житомир, Україна

ПРИНЦИПИ ТА ФУНКЦІЇ УПРАВЛІНСЬКОГО ОБЛІКУ У СИСТЕМІ ПУБЛІЧНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ

***Анотація.** У статті розкривається трансформація принципів та функцій управлінського обліку у зв'язку із модернізацією системи державного управління з метою виконання основних завдань, передбачених введенням нових правил здійснення публічних закупівель.*

***Ключові слова:** публічні закупівлі, управлінський облік, бюджетні установи.*

***Annotation.** The article reveals the transformation of the principles and functions of management accounting in connection with the modernization of the public administration system in order to fulfill the main tasks provided for by the introduction of new rules for the implementation of public procurement.*

***Keywords:** public procurement, management accounting, budgetary institutions.*

Реформи, проведені за останні роки у системі державного управління та державних закупівель, направлені на посилення контролю використання державних коштів та пошуку інструментів економії у процесі виконання суб'єктами державного сектору своїх функцій. Управлінський облік, що є досить новим направленням облікової політики пострадянських країн, є основним джерелом отримання інформації для забезпечення виконання поставлених завдань. Правильно побудований управлінський облік бюджетних установ дозволить створювати соціальні вигоди для суспільства з мінімізацією витрат на їх забезпечення. Основним інструментом для оптимізації витратної частини розпорядників бюджетних коштів є запровадження електронної системи публічних закупівель у квітні 2016 року, першочерговим завданням якої є впровадження у життя основні принципів публічних закупівель: добросовісна конкуренція серед учасників; максимальна економія та ефективність; відкритість та прозорість на всіх етапах закупівель; недискримінація учасників; об'єктивна та неупереджена оцінка тендерних пропозицій; запобігання корупційним діям і зловживанням. У зв'язку з цим, пропонуємо розглядати управлінський облік публічних закупівель як окреме перспективне направлення обліково-аналітичної діяльності бюджетних установ. Із пізнанням управлінського обліку та з виникненням нових мікро- та макроекономічних факторів, що впливають на діяльність господарюючих суб'єктів, кількість об'єктів управлінського обліку постійно розширюється. Найбільш доцільно на нашу думку є представити класифікацію об'єктів управлінського обліку публічних закупівель у залежності від його функцій. В свою чергу, на нашу думку, функції управлінського обліку публічних закупівель доцільно розглядати у трьох напрямках: планово-облікову, організаційно-комунікативну та контрольно-аналітичну (Табл.1).

Таблиця 1

Функції управлінського обліку у системі публічних закупівель

Функції управлінського обліку	Об'єкти управлінського обліку публічних закупівель
Планово-облікова	Предмет закупівлі (лот), річний план закупівель, кошторис,

Дистанційна освіта в Україні: інноваційні, нормативно-правові, педагогічні аспекти

	розрахунки, тендерна пропозиція, очікувана вартість закупівлі.
Організаційно-комунікативна	Процедури закупівлі, тендер, контракти, грошові потоки, система інформаційного забезпечення ProZorro,
Контрольно-аналітична	Моніторинг закупівель, життєвий цикл товару, звітування, оскарження процедури закупівлі, ефективність закупівлі.

Джерело: розроблено автором на підставі [1]

У таблиці представлено перелік можливих об'єктів управлінського обліку, враховуючі загальні особливості діяльності бюджетної установи. Процес реформування публічних закупівель продовжується, тож і перелік об'єктів не є вичерпним. Так, наприклад, об'єкт «життєвий цикл товару» виник у зв'язку із прийняттям змін до Закону України «Про публічні закупівлі» у квітні 2020 року та проваджує оцінку тендерних пропозицій на основі нецінових критеріїв.

Розглянемо принципи, що притаманні лише управлінському обліку, які доцільно розглянути через призму використання їх у системі публічних закупівель державного сектору.

Принцип «оперативності» передбачає зменшення вимог до повноти інформації у перевагу до її оперативності. Діджиталізаційні процеси у економіці, розвиток інформаційних ресурсів, висуває вимогу до оперативності інформації на передній план. Наприклад, завдяки інтернет-ресурсам є можливим швидко отримати інформацію для формування очікуваної вартості предмета закупівлі. Запровадження проведення торгів через систему ProZorro значно скоротив строки процесу на всіх етапах закупівлі.

Принцип «корисності» інформації передбачає застосування інструментів управлінського обліку, що забезпечують отримання корисної та значимої інформації для прийняття управлінських рішень.

Принцип «гнучкості» означає пристосування системи обліку до індивідуальних особливостей організацій державного сектору, врахування кошторисних розрахунків під час складання плану закупівель.

Принцип «прогнозованості» означає спрямування обліку на оптимізацію результатів діяльності бюджетної установи. Збір інформації для складання проекту кошторису, плану закупівель, встановлення очікуваної вартості пропозицій, підготовки тендерної документації дозволяє спрогнозувати фактичні видатки установи.

Принцип «економічності» передбачає, що позитивний ефект від отриманої інформації має бути більше ніж витрати на їх підготовку. Створення ефективної системи збору інформації, розробка методології документообігу дозволить отримати інформацію для здійснення ефективної закупівлі з мінімальними фінансовими та трудовими витратами.

Принцип «управління відхиленнями» дозволяє вчасно отримати інформацію про відхилення від запланованих показників, передбачених кошторисом установи та плану закупівель, касових та фактичних видатків, що сприяє оперативному усуненню причин відхилення.

Принцип «релевантної інформації» означає дотримання збалансованості між минулою, теперішньою та майбутньою інформацією; внутрішніми та зовнішніми показниками; фінансовою та нефінансовою інформацією.

Це загальновідомі принципи управлінського обліку у контексті публічних закупівель, але ці принципи можна розширити такими як «безпечна транспарентність», що означає максимальну прозорість одночасно з дотриманням конфіденційності; або принцип «вільного вибору» що зумовлене відсутністю нормативного законодавства у системі управлінського обліку.

Високий рівень прозорості бухгалтерського обліку сприяє підвищенню корпоративної ліквідності, інформативності у процесі прогнозування та планування стратегічного розвитку установи. Прозорість є одним з ключових елементів забезпечення довгострокового потенціалу зростання конкурентоздатності на національному рівні та запорукою сталого розвитку. Всі розглянуті принципи мають стати основою побудови управлінського обліку публічних закупівель у державному секторі економіки.

Список використаних джерел

1. Фоміна О.В. Управлінський облік у торгівлі : монографія / О.В. Фоміна. – Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2016. – 468 с. ISBN 978-966-629-783-2.
2. Закон України «Про публічні закупівлі» від 25.12.2015р. №922-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua>.